

A vállalkozással a könyvtár meg akarta törni az analfabetizmus generációkon áthúzódó ördögi körét. A foglalkozásokon a multimédia felhasználásával olyan kérdéseket dolgoztak fel, mint: mi a családi olvasási kultúra, a gyerek útja az írni-olvasni tudás elsajátításában, az olvasmányok kiválasztása, gyerekversek, a tévé és a számítógép hatékony használata. A könyvtárban lebonyolított program szorosan kapcsolódott a másutt szervezett, hasonló vállalkozásokhoz, s igyekeztek a könyvtárban rendelkezésre álló gyűjteményrészeket és szolgáltatásokat (mesekönyvek, nehezen olvasó felnőttekhez szóló könyvek, könnyű olvasmányok, gyerekkönyvek és kazetták, videók, ajánló irodalomjegyzékek, iskolára felkészítő foglalkozások, meseórák, bábjátékok stb.) mind hasznosítani.

A helyi könyvtár küldetését abban látja, hogy ajtót nyit a tanuláshoz, s ebbe a koncepcióba jól illeszkedett be a családi olvasási kultúra programja.

A helyi vállalatok segítségével az eredetileg tervezett hat tanfolyam helyett 13-at indítottak, s mindenki, aki beiratkozott, el is végezte. Gyakran 50 főre is növekedett a várakozó lista. Nyilvánvaló volt, hogy a könyvtár tényleges társadalmi szükségletet elégít ki a családok olvasási kultúrája fejlesztésével. Nem volt céluk megtanítani az írást, olvasást, számolást, inkább az olvasás örömet és játékosságát hangsúlyozták.

A program elég flexibilis ahhoz, hogy hozzá lehessen igazítani a hátrányos helyzetű családok és a bennszülöttek igényeihez. A tanfolyamokat általában délelőtt, de esténként is tartották, 8-10 fő számára. Gondoskodtak arról is, hogy megszervezzék a gyerekek felügyeletét. A résztvevők főleg az anyák közül kerültek ki, de többen hangsúlyozták, az apáknak is szükségük lenne rá. A beiratkozottak közül többen, akik korábban nem használták a könyvtárat, rendszeres látogatókká váltak. A tanfolyamokkal nagyon meg voltak elégedve, mert a tanultak alapján nagy segítséget tudtak nyújtani gyermekeik tanulásához.

A tapasztalatok alapján azt tervezik, hogy idősebb gyerekek szülei számára is indítanak hasonló tanfolyamokat a könyvtárban. A részletes programot bárkinek készséggel rendelkezésre bocsátják

(Papp István)

TÁJÉKOZTATÁSI RENDSZEREK

Hálózatok, regionális rendszerek

97/187

VESELY, Vlastimil: Internet – sance nebo ohrození = i. 38.roc. 1996. 6.no. 148-150.p.

Res. angol nyelven

Internet – esély avagy fenyegetés?

Számítógép-hálózat

A beszámoló alcímében hivatkozott viták – konkrétan két vita – leglényegesebb vonatkozásait szerzőnk az alábbiak szerint foglalja össze:

Mindenekelőtt – röviden – utal az Internet ma már közismert vívmányaira–ígérvényeire (WWW publishing, telecommuting, a szervezetek adaptív viselkedésének lehetősége, kereskedelmi felhasználás), majd hosszasan tolmácsolja az Internet társadalmi hatásait, illetve a vele kapcsolatos állami feladatokat taglaló hozzászólásokat.

Az Internet bizvást tekinthető a demokratizálás eszközeinek, mivel lehetővé teszi a kisebbségek figyelembevételét, elősegíti az állampolgári aktivitás kifejlődését, megkönnyíti a közügyekben való részvételt. Igénybevételével egyszerűbben és gyorsabban hathatunk a bennünket övező környezetre (pl. „flottabbul” választhatunk, eredményesebben kommunikálhatunk képviselőinkkel, sikeresebben hozhatunk létre különféle civil közösségeket).

Az említett lehetőségeket azonban nem szabad túlbecsülni. Azáltal, hogy valaki Weboldalt létesít magának, még korántsem szólította

meg a célbavett publikumot, amit csak személyes meggyőzéssel lehet elérni. Az sem biztos, hogyha valaki e-mailt kap, azt el is fogja olvasni. Naponta már ma is a tájékoztatók tucatjai érkeznek címünkre, s elképzelni is rossz, hogy mi lesz, ha ez a szám megsokszorozódik az e-mail közkeletűvé válásával.

Ennél is komolyabb veszély, hogy az Internet polarizálódást okozhat a társadalomban. A hozzáférők tájékozottabbak lesznek azoknál, akiknek nem lesz ilyen lehetőségük. Az „információs arisztokrácia” idővel esetleg uralma alá is hajthatja a társadalom egyéb rétegeit.

Az Internet az emberek magánéletre való jogát is kikezdeheti. Így bizonyára sokan lesznek, akik nem kívánják majd számszámra az e-maileket. Ehelyett inkább azt fogják követelni, hogy hatékony védelemben részesüljenek a róluk gyűjtött adatok.

Az Internet használati díjai manapság legalább annyira kuszák, mint szerzői jogi vonatkozásai. Miközben már vannak olyan szerverek – az ún. remailerek –, amelyek biztosítani tudják a diszkrét adatgyűjtéseket (pl. az AIDS-szel, a drogokkal, az egészségi helyzettel kapcsolatosak) anonimitását, ezzel mindjárt vissza is éltek, nem utolsósorban a pornográfia névtelenségbe burkolódzó terjesztői. Egyes államokban (pl. nemrég Finnországban) ugyan történtek kísérletek az Internet cenzúrájának bevezetésére, de ezek az emberi jogvédők felháborodását vonták maguk után. Mivel azonban „az Internet decentralizált és nemzetek fölötti organizmus, mindaddig, amíg nem jön létre nemzetközi megállapodás a benne lévő tartalmak szabályozásáról, az efféle közbeavatkozások felettébb eredménytelenek, hiszen egy más állam technikai eszközei révén könnyedén ki lehet játszani őket”.

Az Internettel szerzett eddigi tapasztalatok azt mutatják, hogy az egyes államok (pl. Japán máris) a maguk kommunikációs infrastruktúráját stratégiai prioritásnak fogják venni. Mindez a védelmi képesség fokozására, illetve a gazdasági-piaci versenyképesség növelésére szolgál majd.

Összefoglalásként ez áll Vesely beszámolójában: „Ne féljünk az Internettől, de ne is tápláljunk vele kapcsolatban felfokozott reményeket. Nem szabad semmi másnak venni, mint egy újfajta információforrásnak és eszköznek, amely-

nek akadálytalanabb művelődésünket és együttműködésünket kell elősegítenie. Ez azért korántsem kevés. Az Internet gyönyörűséges ópium azok számára, akik elkezdik felfedezni. Azonban időnként az erdőt és a szomszédos irodákban dolgozó kollégákat sem árt felfedeznünk. Még szerencse, hogy a természet, mint azt valaki megjegyezte, a legrosszabb esetben ismét segíteni tud majd magán.”

(Futala Tibor)

97/188

STRAIN, Helen C. – BERRY, Pauline M.: Better page design for the World Wide Web = Online CDROM Rev. 20.vol. 1996. 5.no. 227-237.p. Bibliogr.

Hogyan tervezzünk jobb Web-lapokat?

File-szervezés -gépi; Hatékonyság; Hiperszöveg; Számítógép-hálózat

A World Wide Web az Internet-információk elérésének egyre népszerűbb eszközévé válik. A világhálót túlnyomórészt azoknak az egyéneknek és szervezeteknek a munkája alakítja ki, akik valamilyen HTML szerkesztő segítségével elkészítik Web-oldalaikat. Ezek néha csodálatosak, informatívak és szórakoztatóak, de gyakran összecsapottak, zavarosak, és nehezen navigálhatók. Pedig a hipertext-tervezés és az embergép párbeszéd területén már sok kutatási eredmény és tapasztalat halmozódott fel, amelyeket a Web-oldalak készítésénél hasznosítani kellene. A cikk megvizsgálja e területek fő kérdéseit és a Web-re való alkalmazhatóságukat. Irányelveket ad közre a Web-oldalak tervezéséhez, s azt javasolja, hogy a cikk olvasói vizsgálják felül a saját Web-oldalaikat ezeknek az irányelveknek a fényében.

(Autoref.)

97/189

SHRAIBERG, Yakov: The telecommunication revolution in Russia: new ways for international cooperation = FID News Bull. 16.vol. 1996. 10.no. 294-309.p.

Telekommunikációs forradalom Oroszországban: a nemzetközi együttműködés új lehetőségei

Együttműködés -nemzetközi; Fejlesztési terv; Gépi könyvtári hálózat; Számítógép-hálózat

A cikk az oroszországi telekommunikációs hálózat fejlődését mutatja be. Ismerteti a könyvtárak és információszolgáltató intézmények nemzetközi együttműködésen alapuló projektjeit, amelyek a modern telekommunikációs infrastruktúrára és az Internet hálózatra épülnek.

Az 1990-es évektől az információs és számítógépes hálózat kialakulásának és fejlődésének lehetünk tanúi: a kereskedelmi és tudományos adatátviteli hálózat széles választéka íveli át egész Oroszországot. (Jelenleg 20.000-nél több helyi távközlési központ működik.)

Jelentős előrehaladást ért el a távolsági és nemzetközi telekommunikációs hálózat fejlesztésében a ROSTELECOM Co. projektje külföldi befektetők közreműködésével (US West International, France Telecom, Deutsche Telekom). A következő 10 éves periódusban 50 belföldi és nemzetközi digitális telefonközpontot létesítenek 50.000 km száloptikás digitális vonallal.

A FREENET (For Research, Education, and Engineering NETWORK) tudományos kutatási számítógépes hálózat, amely az Orosz Tudományos Akadémia, kutatóintézetek, egyetemek és egyéb felsőoktatási intézmények önkéntes részvételével működik és számos regionális hálózattal rendelkezik, az Internet szolgáltatások és információforrások széles választékát kínálja a felhasználóknak.

Az UNICOM-RUSSIA nemzetközi projekt keretében megalapozták a korszerű adatátviteli infrastruktúrát Oroszországban. Az Universities Knowledge Networks (UNICOR) Co. – a FREENET kutatási és oktatási hálózat szervezete – koordinálta a fejlesztést. A szervezetnek több mint 170 vezető orosz felsőoktatási intézményi és számos akadémiai intézeti résztvevője van. Oroszország 1991-ben tagja lett az EARN-nak (European Academic Network). Az EARN-

BITNET orosz szekciója, a SUEARN 13 csomóponttal rendelkezik Moszkvában és az Orosz Tudományos Akadémia Noginski Kutatási Központjában.

Az oroszországi Internet hálózat fejlesztését két program segíti. Az egyik a Soros Alapítványé, amely 32 egyetem modern távközlési hálózatának és a moszkvai gerinchálózat kiépítését, valamint a könyvtári és múzeumi projektek megvalósítását támogatja. A másik, az előbbivel összefüggő program fő célja az orosz tudományos és felsőoktatási hálózat (oroszországi Internet) megteremtése. Az orosz-amerikai kooperációban megvalósuló program több, mint 100 projektet tartalmaz.

A könyvtári környezetben négy fő területen figyelhető meg a telekommunikáció fejlődése:

1. A kapcsolt és a bérelt vonalú hozzáférések lehetősége és a házon belüli telekommunikációs hálózat kialakítása a legfontosabb orosz könyvtárakban;

2. A telekommunikációs technika bevezetése az Orosz Központi Katalógus automatikus rendszerébe az adatcsere és -követítés funkcióira;

3. Elektronikus postafiók szolgáltatás;

4. A LIBNET hálózat kialakítása – amely az első orosz könyvtári számítógépes hálózat – az öt legjelentősebb könyvtár közreműködésével.

Az orosz könyvtárak az Internet hálózaton nevű, a Soros Alapítvány és a kormány támogatásával létrehozott projekt célja, hogy megbízható, nagy sebességű hálózati elérést biztosítson az Internethez 16 főbb orosz – főként moszkvai – könyvtárnak.

A LIBWEB NETWORK projektet 1993-ban dolgozta ki az Állami Tudományos-Műszaki Nyilvános Könyvtár (GPNTB) és a moszkvai Állami Egyetem Könyvtára azzal a céllal, hogy a modern távközlési technológia előnyeinek felhasználásával biztosítsák a tudományos és műszaki publikációk orosz központi katalógusának elektronikus, hálózati használatát.

A GPNTB WWW szervere – az első működő könyvtári Internet Központ Oroszországban. A könyvtár két éve biztosítja használóinak az Internet elérését, saját honlappal rendelkezik (angol nyelvűvel is), amelyen keresztül – többek között – az említett központi katalógus is hozzáférhető.

Az Oroszországra és a FÁK országaira vonatkozó tudományos, üzleti, jogi és egyéb információk külföldi elérésének érdekében olyan projekt született, mely orosz tájékoztatói, könyvtári és információelemző központok hálózatának kialakítását célozza külföldön. A GPNTB az oroszországi könyvtárak és információ-intézmények képviselőjében létre fogja hozni a központ külföldi állomásait a megfelelő intézmények bázisán. A naponta frissített adatok gyors és olcsó online elérését a központi szerverállomás biztosítja majd. Az információkat szabványos bibliográfiai formában és a résztvevő országok által elfogadott osztályozási jelzettekkel ellátva közvetítik. Rendelésre analitikus szolgáltatásokat, automatizált és manuális fordítószolgáltatást biztosítanak. Kurzusokat és konferenciákat, információszolgáltatást szerveznek külföldi érdeklődő szakértők és üzletemberek számára.

A publikációk nemzetközi elérhetőségének programja szellemében megteremtik a dokumentumszolgáltatási és könyvtárközi kölcsönzési központot, amely a nemzetközi intézményekénél olcsóbb szolgáltatásokat biztosít majd.

Az Egyesült Államokban a közeljövőben létrehozzák a központ helyi állomását jól képzett munkatársak alkalmazásával és korszerű eszközökkel felszerelve (WWW szerver, Internet és egyéb hálózati kapcsolat).

A cikk végén a szerző pontokba szedve ismerteti a központ kiemelt programjait (Könyvtári program, A tudományos, műszaki és társadalmi információk cseréje, Oktatási program, Üzleti információs program, Tanácsadói program, Telekommunikációs program).

(Horváth Zoltánné)

97/190

CHIEN LIN, Sharon: The development of national online networking in the Republic of China – the role of the National Central Library = Inf.Technol.Lib. 15.vol. 1996. 2.no. 65-79.p. Bibliogr. 54 tétel.

Országos online hálózat létrehozása a Kínai Köztársaságban – a nemzeti központi könyvtár szerepe

Gépi könyvtári hálózat; Integrált gépi rendszer; Nemzeti könyvtár; Számítógép-hálózat

A cikk a Kínai Köztársaság országos integrált online tájékoztatói hálózatának a kifejlesztését ismerteti. Röviden áttekinti a tajvani könyvtár-automatizálás történetét és a központi kormány koordinációs erőfeszítéseit egy ilyen hálózat létrehozására. Ezt követi egy részletesebb elemzés a kínai MARC-formátum (Chinese MARC) kialakításáról és a Nemzeti Központi Könyvtár irányításával végzett számítógépesítési tevékenységről. Ismerteti az NBINet, a TANet és a STICNET hálózatok jellemzőit és jelenlegi helyzetét, továbbá beszámol a fő hálózatok összekapcsolására irányuló országos és helyi erőfeszítésekről. Várhatóan még az 1990-es években elkészül a tervezett integrált országos hálózat, és így valósággá válik az információcsere és a forrásmegosztás a tajvani, illetve a külföldi könyvtárak között.

(Autoref.)

97/191

SVOBODA, Martin: CASLIN a souborný katalog = Nár.Knih. 7.roc. 1996. 1.no. 3-9.p.

Res. angol nyelven

CASLIN [a Cseh és Szlovák Könyvtári Információs Hálózat] és a központi katalógus

Együttműködés -nemzetközi; Gépi könyvtári hálózat; Közös katalogizálás; Szabvány

A cseh könyvtárügyben is napirendre került a gépi központi katalógus létrehozásának kérdése. Ez a CASLIN nevű gépi könyvtári hálózat, illetve a cseh nemzeti könyvtár egyik alapfeladata. (A CASLIN még a rendszerváltás előtt, 2 cseh és 2 szlovák könyvtár közös programjaként indult, mára „nemzetközivé” vált.)

A CASLIN 1995 végén tartott konferenciáján a fő téma a központi katalógust megvalósító konzorcium szükségességét bizonyító érvelés volt: a konzorcium jobban, gazdaságosabban tudja kihasználni a rendelkezésre álló eszközöket, kedvezményesen juthat szoftver- és hardvereszközökhöz, nagyobb anyagi támogatást tud szerezni. A konzorcium működésének alapja a résztvevők együttműködési készsége, ami nem korlátozódhat a munka elindítására, a közös munka során folyamatosan össze kell hangolniuk tevékenységüket, a részt vevő intézmények egyedi sajátosságai háttérbe szorulnak. A CASLIN-ban részt vevők számát bővíteni kell, de nem adminisztratív eszközökkel, hanem szerződéses alapon. Meg kell állapodni a központi katalógus működtetésének anyagi feltételeiben, a rekordok bevitelének rendjében és a központi katalógus szolgáltatásainak körében. A katalógus működtetésének költségeihez a felhasználóknak is hozzá kell járulniuk.

A katalogizálás legcélszerűbb módja: minden résztvevő a közös katalógusban katalogizál, és a szükséges rekordokat letölti lokális adatbázisába. A központi katalógus alapja a cseh nemzeti bibliográfia, amely kiegészül a megyei könyvtárak által feldolgozott helyi kötelempéldányok rekordjaival. A külföldi dokumentumok katalogizálásában a leghatékonyabb a külföldi adatbázisok, katalógusok (OCLC, nemzeti bibliográfiák CD-ROM-on stb.) kész rekordjainak átvétele lenne. A katalógus egységességének biztosítása alapvető feladat, ezen a téren a tárgyi visszakeresés jelenti a legtöbb gondot a könyvtárak eltérő osztályozási rendszerei miatt.

A központi katalógus kiépülése megtakarításokat eredményez nemcsak a katalogizálási ráfordítások terén, hanem a könyvtárak állománygyarapításában is. A könyvtárközi kölcsönzések számának jelentős emelkedése várható.

A konzorcium hálózatának csatlakoznia kell az Internethez, ennek érdekében össze kell hangolni a különféle minisztériumi kezdeményezéseket, illetve el kell érni, hogy a cseh helyi önkormányzatok számítógépes rendszereihez a könyvtárak is csatlakozhassanak.

1995/96-ban lezáródott a CASLIN négy résztvevőjének Mellon alapítványi támogatása, amelynek során DEC számítógépekre épített Aleph integrált rendszert helyeztek üzembe. Az

Aleph-et adaptálták a cseh és szlovák környezetre, kifejlesztették a rendszer UNIMARC-verzióját. Mind a négy könyvtár katalógusa elérhető az Interneten. CASLIN+ néven más projekteket is támogat a Mellon Alapítvány: a Cseh Tudományos Akadémia intézeteinek és könyvtárának LINCA nevű konzorciumát, két kassai egyetemi és a megyei könyvtár KOLIN nevű konzorciumát, morvaországi egyetemi és megyei könyvtárak MOLIN nevű konzorciumát, illetve a Retrocon projektet, amely a cseh nemzeti könyvtár nyomtatott és cédulakatalógusainak konverzióját szolgálja.

A központi katalógus eleinte sok „kézi munkát” fog igényelni: a duplum- és a hibás rekordok kiszűrésének, az UNIMARC-formátum bevezetésének mechanizmusa még nincs egészen kidolgozva. A közös katalógusban alkalmazandó szabványok: a leíró katalogizálásban az angol-amerikai katalogizálási szabályzat az irányadó, a bibliográfiai adatszere-formátum a UNIMARC lesz, karakterkészletként az ISO 8859-2, az ún. Latin2 kódrendszert használják. A katalógusban való keresést az Interneten World Wide Web-en keresztül, illetve a Z39.50 protokoll segítségével kívánják megoldani. A könyvtárközi kölcsönzésben az ISO 10 160/161 nemzetközi szabvány bevezetését tervezik.

A cseh nemzeti könyvtár jelenleg a világhálón elérhetővé tette katalógusát, a cseh folyóiratok repertóriumát, valamint általános információt közöl magáról és szolgáltatásairól. Távolilag feladata a cseh írott kulturális örökség digitalizálása és szolgáltatása, illetve a csak elektronikus formában létező patriotika archiválása és feldolgozása.

(Rác Ágnes)

97/192

ENDERLE, Wilfried: „SSG-Fachinformation”. DFG-Projekt an der Niedersächsischen Staats- und Universitätsbibliothek Göttingen = Bibliotheksdienst. 30.Jg. 1996. 10.no. 1715-1717.p.

A Német Kutatási Társaság „Kiemelt gyűjtőköri szaktájékoztató” nevű projektjének meg-

valósítása a göttingeni Alsószászországi Állami és Egyetemi Könyvtárban

Számítógép-hálózat; Szolgáltatások; Tájékoztatás; Tudományos és szakkönyvtárak

A göttingeni Alsó-Szászországi Állami és Egyetemi Könyvtár (NSUB) részt vesz a német tudományos könyvtárak gyűjtőköri együttműködésében, a kijelölt országos feladatkörű könyvtárak közé tartozik. Az NSUB a helyszíne 1996 júniusától a Német Kutatási Társaság (DFG) egyik projektjének, amelynek célja az elektronikus preprintek és más elektronikus információforrások feltárása, és hozzájuk közvetlen hozzáférés biztosítása a számítógép-hálózaton.

Egy WWW-alapú tájékoztatói rendszer prototípusát alakítják ki a hamburgi Állami és Egyetemi Könyvtár szerverén a WEBIS projekthez kapcsolódva, majd a későbbiekben az országos feladatkörű könyvtárak számára. Az ilyen rendszereket létrehozó könyvtárak központi szerkesztőhelyet létesítenek. Az NSUB-ban a földtudományi, geográfiai, matematikai és az anglistikai-amerikanisztikai szakterület kiválasztott hálózati forrásait veszik számba.

A gyűjtőköri együttműködésben részt vevő könyvtárak hagyományosan arra vállalkoznak, hogy szakterületük forrásairól tartósan, megbízható tájékoztatást nyújtsanak. Az NSUB könyvtára tehát nem csak az Internet elektronikus információit tárja fel, hanem a nyomtatott és az offline módon elérhető információkat is. A tájékoztató eszközök kiválasztása és értékelése – az Internet hasonló rendszereitől eltérően – igen igényesen és egységesen történik. A létrejövő metainformációs rendszer nem kívánja felváltani a meglévő nagy directory-kat és keresőautomatákat.

A WWW-alapú szakmai információs rendszer az egyes szakterületeken négyféle hozzáférési lehetőséget kínál:

1. az illető könyvtár szolgáltatásaiét (online katalógus, tartalomjegyzék-szolgáltatás, új szerzeményekről való tájékoztatás, dokumentum-szolgáltatási módozatok, hozzáférés a digitális dokumentumokhoz),

2. keresőfogalmak és osztályozási kódok közvetlen inputját a helyben elérhető keresőautomatába,

3. az információforrásokat az egyes szakterületek speciális igényei szerint tematikusan feltárva,

4. az információforrásokat formai szempontok szerint feltárva (pl. tájékoztatói eszközökre, szakbibliográfiákra, digitális könyvtárakra felosztva).

A WWW-alapú tájékoztatói rendszert létrehozó szakemberek arra törekszenek, hogy biztosítsák kompatibilitásukat más rendszerekkel, ezért ahol lehetséges, nemzetközileg elismert osztályozási rendszerekre támaszkodnak.

1997 első felében tapasztalatcserét készülnének szervezni a koncepcióról és a projekt első eredményeiről a szakreferensek számára.

(Hegyközi Ilona)

97/193

DIERIG, Thomas: Das elektronische Depot des Südwestdeutschen Bibliotheksverbundes. Ein erster Schritt zum virtuellen Medienserver = Bibliotheksdienst. 30.Jg. 1996. 10.no. 1724-1738.p. Bibliogr.

A Dél-német Könyvtári Hálózat elektronikus „tárolókönyvtára”. Első lépés a virtuális médiaszerver megteremtéséhez

Gépi információkeresés; Gépi könyvtári hálózat; Hiperszöveg; Központi katalógus -online; Számítógép-hálózat

Ha valaki a Dél-német Könyvtári Hálózat (Südwestdeutscher Bibliotheksverbund, SWB) WWW-OPAC-jában végzett kereséskor a leltérek-könyvtárak azonosító kódjára kattint, rövid információk jelennek meg számára az illető könyvtárról. A bibliográfiai adatbázis (SWB-Pool) ugyanis hipertextes kapcsolattal össze van kötve egy másik (a BIBINFO) adatbázissal. Hasonló elven működik majd az SWB tervezett elektro-

nikus tárolókönyvtára (a továbbiakban: ETK, német rövidítéssel: SWB-E-Depot).

Az ETK-t olyan virtuális médiatárnak képzelek, amely saját feltáró eszközökkel nem is rendelkezik. Az információkat több földrajzi helyen, részben a hálózati központ szerverén, részben a tagkönyvtárak szervein tárolják majd. (A használók számára mindez egyetlen helyként jelenik meg.)

Az ETK „egyszerűsített” multimédia-archívum lesz, ugyanis csak szövegeket és képeket fog tartalmazni. Az online katalógusokat metainformációk (úm. referátumok, összefoglalók, recenziók, tartalomjegyzékek) gazdagítják. A bibliográfiai adatbázist az ETK-val a metainformációk és közvetlenül ún. „feltáró fájlok” kapcsolják össze. Az ETK egyelőre csak a WWW-OPAC-okon keresztül lesz hozzáférhető, mégpedig hálózati, regionális és helyi szinten. A közös OPAC látja el tehát a virtuális központi katalógus feladatait.

Az ETK-ba kerülésnek az lesz a feltétele, hogy a dokumentumról már álljon rendelkezésre katalógustétel. A bibliográfiai rekord vezet el a digitalizált dokumentumhoz és a metainformációkhoz. A csatolások (linkek) letöltéskor a központi adatbázisból automatikusan átkerülnek a decentralizált fájlalba. Ugyanez vonatkozik arra is, hogy a közös bibliográfiai adatbázis információállománya (metainformációk és teljes szövegek) automatikusan átkerül minden egyes származtatott regionális és helyi állományba.

A média feltárása két szinten történik: bibliográfiai leírása az online katalógusokban, a dokumentumok feltárása pedig az ETK-ban az ún. „feltáró fájlok” segítségével. A teljes szövegeket önkiszolgáló módon lehet lehívni az online katalógusokból, a komplexebb dokumentumokra pedig megrendelést lehet majd feladni.

(Hegyközi Ilona)

javaslat többfelhasználós hálózati adatbázis technológia (MUD) bevezetésére egy egyetemi könyvtárban

Egyetemi könyvtár; Ember-gép kapcsolat; File-szervezés -gépi; Számítógép-hálózat; Tájékoztató munka

[A forrás-folyóirat az alábbi címen szerezhető be: HAWORTH DOCUMENT DELIVERY CENTER, Haworth Press, Inc., 10 Alice Street, Binghamton, N.Y. 13904]

A sokfelhasználós adatbázis-technológia (Multi-user Database, MUD), és ennek tárgyköri változata, a MOO (Multi-user object oriented) az Internet egyik „legizgalmasabb” eszköze, amely páratlan lehetőséget kínál a könyvtáraknak és a könyvtárosoknak barátságos, szabványos használói felületek készítésére a leggyakrabban használt források eléréséhez. Ezek a források egyrészt az Interneten a WWW, az FTP a gopher és a telnet segítségével már eddig is használt források, másrészt olyan kereskedelmi adatbázisok, amelyeket jelenleg bérelt vonalon lehet elérni, pl. az OCLC FirstSearch, a Prism, a Dialog és mások. A MOO technológiát már ma is sikerrel használják oktatók, csillagászok és hálózati rendszergazdák, de az Internet növekvő könyvtári jelentősége miatt érdemes lenne a könyvtáraknak is foglalkozni vele.

(Autoref. alapján)

97/195

MARTIN, Philippe: Intranet: présentation technique et perspectives = Documentaliste. 33.vol. 1996. 4-5.no. 207-213.p.

Res. angol nyelven

Intranet: technikai követelmények és távlatok

Helyi gépi hálózat; Információtechnológia; Szabvány; Üzemi tájékoztatási központ

Miközben mindannyian tanúi vagyunk az Internet-szolgáltatások rohamos fejlődésének, ha-

97/194

FILBY, A.M.Iliana: A proposal for implementing Multi-User Database (MUD) technology in an academic library = Internet Ref.Serv.Q. 1.vol. 1996. 2.no. 75-95.p. Bibliogr. 32 tétel.

sonló megoldások jelennek meg a vállalati információs rendszerek területén. Az intranet lényegében az Internet funkcióinak adaptálása egy intézmény belső információs szükségleteinek kielégítésére. A szerző ismerteti a fő technológiai tényezőket (adatátvitel, fájlátvitel, levelezés, információterjesztés és dokumentumszolgáltatás a hálózaton) és elmagyarázza, hogy ezek a protokollok hogyan használhatók a szervezetben belüli feladatok megoldására. Mind az Internet, mind az intranet lehetőségei új távlatokat jelentenek az információs szakemberek tevékenységének fejlesztésére, a vállalati információs szolgáltatások hatékonyságának növelésére.

(Autoref. alapján)

97/196

TURNER, James M.: Le développement d'une méthodologie pour la construction de systemes d'information multimédias = Doc.Bibl. 42.vol. 1996. 3.no. 119-125.p. Bibliogr.

Res. angol és spanyol nyelven

Multimédia információs rendszerek kifejlesztése: módszerek és eredmények

Dokumentálóképzés -felsőfokú; File-szervezés -gépi; Multimédia

A multimédia technológia új kihívásokat jelent az információs szakemberek számára, mind az oktatási alkalmazás, mind az információs rendszerek kifejlesztése szempontjából. A montreáli egyetem könyvtáros iskolája (École de bibliothéconomie et des sciences de l'information – EBSI) egy új tanfolyamot indított e technológia oktatására. A tanfolyam módot ad arra, hogy a professzor és a hallgatók együttesen fejlesszék ki a multimédia alapú információs rendszerek létrehozásának módszereit. E cikk a munka menetét és eredményeit ismerteti.

(Autoref.)

Lásd még 133, 134, 145, 165, 167-169, 172, 176, 177, 201, 204, 217, 225, 227

Közgazdasági tájékoztatás

97/197

MOSTOWICZ, Emilia – GRZECZNOWSKA, Anna: Dostępność źródeł informacji biznesowej w bibliotekach = Prz.Bibl. 64.rocz. 1996. 2/3.no. 159-167.p. Bibliogr. 5 tétel.

Res. angol nyelven

Az üzleti információ forrásainak hozzáférhetősége a [vajdasági] könyvtárakban

Felmérés [forma]; Megyei könyvtár; Tájékoztatás -közgazdasági; Tájékoztatási eszköz; Városi könyvtár

Az INTE 1995-ben a nyilvános könyvtárügy vezető intézményeihez – a varsói városi könyvtárral az élen – egy olyan kérdőívet juttatott el, amely az üzleti információs források meglétét és hasznosítását tudakolta az illető könyvtárakban. A szóban forgó mintában 78 városi és vajdasági könyvtár szerepelt. Közülük csak 3 adott negatív választ az üzleti információval való foglalkozást illetően. A többiben valamiképpen foglalkoznak vele.

Jellemző, hogy a felmért könyvtárak többségében leginkább a helyi üzleti világról tájékoztató források találhatók meg. Országos és még inkább nemzetközi források beszerzését a pénzühiány akadályozza.

Másféle probléma a vonatkozó állomány aktualizálása, hiszen köztudott: egy 2 évnél idősebb dokumentum e téren már keveset ér. Ez egyébként vonatkozik az üzleti életet szabályozó joganyag dokumentumaira is. Itt megint csak a pénzühiány gátolja a maradéktalan frissítő akciót. Az üzleti tájékoztatásnak mindössze három intézményben van elkülönített részlege, másutt mindenütt ez a tájékoztatási műfaj az általános referenzs kötelékébe tartozik.

Jó volna, ha a nyilvános könyvtárak vezető intézményei intenzívebben szoktatnák rá az üzleti információk igénybevételére a székhely és vonzáskörzete üzletembereit, mégpedig nemcsak a hagyományosnak mondható (nyomtatott) források használatához, hanem az adatbázisok

hoz is. Noha a felmérésben részt vevő könyvtárak ennek szükségességét belátják, mindössze két vajdasági könyvtár rendelkezik adatbázis kapcsolatokkal. (Ezzel szemben a felsőoktatási könyvtárak szinte mindegyike hozzáfér a hazai és külföldi adatbázisokhoz.)

Kívánatos volna, ha a nyilvános könyvtárügy vezető intézményei és a felsőoktatási könyvtárak között szorosabbá válna az együttműködés mind az üzleti információs források beszerzését, mind pedig használatát (használatra nevelését) illetően. A nyilvános könyvtári szférában, feltéve, hogy üzleti tájékoztató munkájuk a jövőben az iménti javaslatok megvalósulása esetén mind tömegességét, mind pedig eredményességét illetően megjavul, a jövőben be lehetne (kellene) vezetni a fizetett szolgáltatásokat.

És persze: az együttműködés javításán kívül meg kell teremteni az üzleti tájékoztatás eszköz- és állománybeli infrastruktúráját is, ami korántsem „olcsó mulatság”. Különösen azokban a vajdaságokban lenne kívánatos sietni ezzel, amelyekben nem működnek felsőoktatási vagy egyéb szakkönyvtárak.

(Futala Tibor)

Kutatás és termelés információellátása

97/198

PALMER, Carole L.: Information work at the boundaries of science: linking library services to research practices = Libr.Trends. 45.vol. 1996. 2.no. 165-191.p. Bibliogr.

Tájékoztató munka a tudományok közötti határvonalon: hogyan kapcsolhatjuk a könyvtári szolgáltatásokat a kutatási gyakorlathoz?

Egyetemi könyvtár; Interdiszciplináris problémák; Kutatás információellátása

Az információs szakemberek csak akkor tudnak hatékonyan javítani a tudományos könyvtárak szolgáltatásain, ha megismerik a kutatók információkeresési szokásait. A természet-tudományi kutatás egyre inkább interdiszcipliná-

ris jellegűvé válik, ezért a megfelelő eszközök megszerzéséhez gyakran át kell lépni az egyes tudományterületek határait. A jelen cikk az interdiszciplináris kutatók tájékoztatói gyakorlatát és stratégiáit vizsgálja. E kutatók, miközben személyi kapcsolatok, konferenciák és a szakirodalom útján a fő szakterületükön kívül eső információk gyűjtésével és terjesztésével foglalkoznak, különféle idegen tárgyakkal, módszerekkel, személyekkel és kifejezésekkel kerülnek kapcsolatba. Ezért tájékoztatói tevékenységük nagy részét a próbálkozások és a tanulás foglalja le, és sokszor közvetítőkre bizzák a számukra idegen területek információinak beszerzését és „lefordítását”. A könyvtáraknak a határterületi kutatás megkönnyítése érdekében olyan információs közeget kell létrehozniuk, amely támogatja a tanulást, eszközöket kínál a szóban lévő kutatáshoz, és közvetítő szolgáltatásokat nyújt a „határon túli” információk megszerzésére és értelmezésére.

(Autoref. alapján)

97/199

SEARING, Susan E.: Meeting the information needs of interdisciplinary scholars: issues for administrators of large university libraries = Libr. Trends. 45.vol. 1996. 2.no. 315-342.p. Bibliogr.

Interdiszciplináris kutatók információszükségleteinek kielégítése: nagy egyetemi könyvtárak szervezeti felépítésének és munkaszervezésének ezzel kapcsolatos problémái

Egyetemi könyvtár; Interdiszciplináris problémák; Kutatás információellátása; Munkaszervezés

A nagy egyetemi könyvtárak számára sajátos kihívást jelent az interdiszciplináris területek információellátása. A fő problémák a következő tényezők köré csoportosíthatók: az általánosítás illetve a specializáció közötti feszültség, a központi illetve az ágazati könyvtárak illetékesége, az interdiszciplináris kutatás szervezete és oktatása, az intézményi feladatok leépítése, új munkaszervezési elméletek, változások a tudományos kommunikációban, néhány határterületi

téma politikai természetű. Bár a cikk főleg az interdiszciplinaritás feladataira koncentrált, néhány újszerű megoldási módszert is megemlít.

(Autoref.)

97/200

BATES, Marcia J.: Learning about the information seeking of interdisciplinary scholars and students = *Libr.Trends*. 45.vol. 1996. 2.no. 155-164.p. Bibliogr.

Az interdiszciplináris kutatásokkal foglalkozó tudósok és egyetemi hallgatók információkeresési tevékenységének vizsgálata

Egyetemi hallgató; Egyetemi könyvtár; Interdiszciplináris problémák; Kutatás információellátása; Kutató -mint olvasó

Interdiszciplináris területeken csak igen kis mértékben tanulmányozták a tudósok, illetve az egyetemi hallgatók információs igényeit és információkeresési szokásait. A rendelkezésre álló néhány tanulmány arra enged következtetni, hogy e területek sajátos információkeresési technikákat igényelnek, ezért feltétlenül szükséges a további kutatás. A cikk a szerző által javasolt kutatási típusokat tárgyalja mind az alap-, mind az alkalmazott kutatás szintjén, megkülönböztetve a tudósok és a hallgatók szempontjait.

(Autoref.)

Lásd még 181, 218

Művészeti és irodalmi tájékoztatás

97/201

WISHAUPT, Maggy M.C. – NIET, Marco de: Art in the Web: an advanced information workstation as a tool for art research in the Koninklijke Bibliotheek, The Hague = *Inspel*. 30.vol. 1996. 3.no. 231-236.p.

Művészeti alkotások a Weben: korszerű számítógépes munkaállomás művészeti kutatásra a hágai Királyi Könyvtárban

Multimédia; Nemzeti könyvtár; Számítógép-hálózat; Tájékoztatás -képzőművészeti

A jövő könyvtárának minőségét nem pusztán a gyűjtemények gazdagsága fogja meghatározni, hanem a könyvtár elektronikus szolgáltatásainak a választéka és hatékonysága is. Ennek fényében a hágai Királyi Könyvtár (Koninklijke Bibliotheek) egy korszerű multimédia-munkaállomás (Advanced Information Workstation, AIW) kifejlesztésén dolgozik, humán tudományi tájékoztatás céljaira. Az AIW segítségével a használó könnyen elérheti és tanulmányozhatja a kívánt forrásokat a helyi hálózaton (OPAC, CD-ROM-ok, több gyűjtemény adatbázisai), továbbá az országos és nemzetközi hálózatok szolgáltatásait is igénybe veheti. Letöltésre és az információk további feldolgozására is lesz lehetőség. A cikk az AIW-nek a művészeti kutatásra való felhasználását tárgyalja.

(Autoref.)

Közérdekű tájékoztatás

97/202

PETTIGREW, Karen E. – WILKINSON, Margaret Ann: Control of community information: an analysis of roles = *Libr.Q.* 66.vol. 1996. 4.no. 373-407.p. Bibliogr.

A közérdekű tájékoztatás irányítása: a szerepek elemzése

Információáramlás; Közérdekű tájékoztatás

A közhasznú információknak sok formális és informális csatornája létezik, ezek közé tartoznak a könyvtárak, a tájékoztatási intézmények és a forrástájékoztató központok (a továbbiakban mindhárom kifejezésére: könyvtárak) is. Ezen intézmények számba veszik a körzetükhöz

tartozó közérdekű szolgáltatásokat, és közvetítik őket a lakosság számára. A közhasznú tájékoztatás területén nemrégiben egy újabb, korszerű szolgáltatási forma is megjelent, az ún. online közhasznú hálózatok. E hálózatokon a szolgáltatók elektronikus környezetben hirdetik szolgáltatásaikat, amelyekről a lehetséges felhasználók számítógép és modem segítségével szerezhetnek tudomást. Ám a könyvtárak és az utóbbi szolgáltatási forma közötti szereposztás tisztázatlan: félő, hogy részben vagy egészben ugyanazokról a szolgáltatásokról és termékekről tudósítanak. Ha ez így van, akkor megkérdőjelezhető a finanszírozás és az adatgyűjtés ésszerűsége, ha viszont nem így van, akkor az a kérdés, milyen kapcsolatot kellene létrehozni a kétféle szervezeti forma között. A jelen cikk a két szervezet közötti különbséget információpolitikai szempontból vizsgálja, és Wilkinson módszere (1992) alapján a következő hat tényezőt hasonlítja össze: intézményi tulajdonjog és irányítás, finanszírozás, információáramlás, hozzáférhetőség, az információk tulajdonjoga, minőségellenőrzés. Megállapításait létező könyvtárak, illetve közhasznú hálózatok példáival illusztrálja.

(Autoref. alapján)

VEZETÉS, IRÁNYÍTÁS

Munka- és rendszerszervezés, értékelés

97/203

CRAM, Jennifer: Performance management, measurement and reporting in a time of information-centred change = Aust.Lib.J. 45.vol. 1996. 3.no. 225-238.p. Bibliogr.

A teljesítmény elősegítése, mérése és beszámoló készítés az információ-központú világban

Fenntartó szerv; Hatékonyság; Munkaelemzés; Munkaszervezés; Szolgáltatások

A társadalom információ-központú változásai közepette félő, hogy a könyvtárak marginális helyzetbe kerülnek. Fennmaradásuk és fejlődésük érdekében versenyképes szolgáltatásokat kell nyújtaniuk, és be kell bizonyítaniuk alkalmazkodási képességüket. A használók elsőrendű fontosságát szem előtt tartó személyzeti vezetés és teljesítményszervezés holisztikus szemléletet és rendszerközpontú megközelítést kíván meg. A használói igények maximális előtérbe helyezésének a könyvtár kultúrájából, értékrendszeréből, vezetési stílusából és teljesítményszervezési módszereiből kell erednie. A cikk a minőségi szolgáltatások módszereit tárgyalja, valamint annak fontosságát részletezi, hogy a teljesítményszervezés során mind a viselkedési, mind a folyamat-orientált szemléletet alkalmazni kell. Egy integrált, hierarchikus teljesítménymérési modell bevezetése mellett azt javasolja, hogy a könyvtár a statisztikai jelentések elkészítésénél a nyers használati adatok helyett az átfogó értékszámítást részesítse előnyben.

(Autoref. alapján)

97/204

LOWRY, Anita – SODERDAHL, Paul – DEWEY, Barbara I.: Staffing a Web-based information system = Coll.Res.Lib.News. 1996. 10.no. 640-643, 650.p.

Egy Web-alapú információs rendszer személyzeti kérdései

Egyetemi könyvtár; Munkaszervezés; Számítógép-hálózat; Személyzet

Az Iowai Egyetem Könyvtárai – sok amerikai egyetemhez hasonlóan – World Wide Web